

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN,
21 MAART 1900.

**„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN
ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG”**

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zodoende en ook door het verleen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f1.50 tot f.— 'sjaars, (voor Indië en het buitenland minstens f2.50).

Zij die f5.— of meer contribueeren of een gift in eenschenken van f100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het Koloniaal Weekblad toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen. — Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging: omtrent een lofwaardig plan. — Het groote Nut van Koloniale Tentoonstellingen. — Perskroniek. — Uit de O.-I. Mail. — West-Indië. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Indische literatuur overzicht. — Boekaankondiging. — Officiële Berichten. — Passagierslijst.

MEDEDEELINGEN.

I. Van de Afdeling BREDA:

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING op Zaterdag 21 Maart 1908, des namiddags te 2½ ure, in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis, Grootte Markt, Breda.

Agenda:

a. Jaarverslag; b. Geldelijke Rekening 1907; c. Verkiezing van 5 bestuursleden; d. id. Afgevaardigde Alg. Verg.; e. Rondvraag.

N.B. De geldelijke afrekening bedoeld sub b ligt ter inzage bij den Penningmeester J. C. van Reijn, Bredasche Steenweg, A, 377A, 8 dagen vóór de vergadering.
HET BESTUUR.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging: omtrent een lofwaardig plan.

Enkele weken geleden ontving de presidente van „Oost en West”, het bezoek van een inboorling van Suriname, die op haar een zeer gunstigen indruk maakte. Naar zijn uiterlijk te oordeelen, een neger-afstammeling, meende zij; doch, volgens zijn eigen verklaring, was zijn gelaatskleur niet donker genoeg, om te Paramaribo a.s. neger beschouwd te worden, hoewel hij zich één gevoelt met dat ras. In zuiver Hollandsch legde hij op welsprekende wijze zijn plannen uit en deed 't verzoek tot mede ondertekening van den volgenden aanbevelingsbrief, die reeds prijkte met de namen der heeren C. F. Schoch en H. H. van Kol:

L. S.!

De heer Rudolph L. Worst, inboorling en onderwijzer te Suriname, die ongeveer zes maanden geleden zijn geboorteland verliet en de Ver. Staten van Amerika bezocht, teneinde persoonlijk kennis te maken met den neger-profes-

sor, Dr. Booker Washington, en uit eigen aanschouwing zich te overtuigen van het groote werk, dat op succes-volle wijze op industrieel, doch vooral op „landbouwgebied”, onder de geëmancipeerde negers in Amerika geschiedt, bevindt zich thans in Nederland. Het is zijn vurig verlangen, om ongeveer 20 maanden op de Rijks-Landbouwschool te Wageningen door te brengen, wat ook door Zijne Excellentie den Minister van Koloniën, werd aangeraden, en daarna in Suriname de beginselen en methoden van Dr. Washington, zooals die toegepast worden in Tuskegee (Alabama), te benuttigen.

Ieder, bekend met de buitengewone vruchtbaarheid van Suriname, de goedkoopte van bouwland en de a. daar heerschende eigenaardige begrippen van de inlandsche bevoeking, aangaande handenarbeid en vooral de uitoefening van den landbouw, de hartader van de Kolonie, zal ongetwijfeld dit plan „tot verheffing van het negerras” toejuichen.

De heer Worst bezit echter de middelen niet, deze zoozeer gewenschte studie te volbrengen. Tot nu toe heeft hij op eigen kosten moeten reizen, aangezien hij geen ambtenaar zijnde, (hij is in dienst van de zending der Evangelische Broedergemeente) geen verloftraktament geniet. Eene som van f 900.— (negen honderd gulden) zou den heer Worst in staat stellen door eenvoudige levenswijze en ijverig werken, zijn doel te bereiken.

Wij hebben de geloofsbrief van den heer Worst onderzocht, zijn van zijnen ernst overtuigd, waarom wij hem met warmte kunnen aanbevelen.

Ondergeteekenden koesteren het vertrouwen, dat door veler samenwerking, de noodige fondsen bijeen zullen komen om dit goede doel te bereiken.

Zij durven daarom een beleefd beroep te doen op de hulp en de medewerking van allen, die dit nuttige pogen naar krachten willen steunen.

N. B. De heer Mr. Dr. C. F. Schoch (adres: Kerkstraat 252, Surinaamsche Bank, Amsterdam), belast zich weillend met de ontvangst en de administratie der gelden.

Het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging, hiermede in kennis gesteld, beloofde volgaarnde den heer R. L. Worst, zooveel mogelijk steun te verleen bij zijn streven.

Gelukkig kunnen wij thans vermelden, dat zijn pogen met succes bekroond is, zooals blijkt uit den onlangs ontvangen brief, die hier volgt:
„Wageningen, Febr. '08.
Stationsweg C. 33.

Aan de Presidente v. „O. en W.”
Zeer geachte Mevrouw!

Ik moet mijnen brief met eene apologie aanvangen. Bevreemde U ongetwijfeld mijn stilzwijgen eenigszins, in mijn geval vond het oude gezegde zijne volle toepassing: „geen nieuws,

goed nieuws”. Ik wil, door een beetje breedvoerig te zijn, trachten m'n verzuim goed te maken. Doch, eer ik er toe overga, verzoek ik U mijnen welgemeenden dank te betuigen voor de groote belangstelling en medewerking ondervonden. Ik wil, zooveel het in mijn vermogen is, het in mij gesteld vertrouwen, mij waardig toonen. Moge U het nog beleven, dat het land, welks zoon tot U kwam, Uwe hulp en Uwen steun inroepende, duidelijke bewijzen van eene algeheele omkeering ten goede mag toonen, wanneer zijne burgers meer en meer tot het besef zullen geraakt zijn, dat de ware ontwikkeling van hoofd en hart eerst dan tot zijn recht kan komen, wanneer de hand daarbij gelijken tred houdt.

En dit is volgens mijne overtuiging datgene, waaraan mijn dierbaar geboorteland het meest behoefte heeft. Om eenen Bijbelschen term te gebruiken: „het volk moet zelf zijne zaligheid (de sociale) werken.” Ik twijfel er geenszins aan, dat, wanneer ik straks op het punt zal staan naar Suriname terug te keeren, er genoeg edele mannen en vrouwen zullen zijn, die gaarne zullen wenschen mede te werken, zoo wij hen van de grootschheid en verreikenheid van onze zaak kunnen overtuigen. En hiervoor zal de invloed van de Vereeniging Oost en West niet kunnen gemist worden.

Om nu op de financiën te komen: De Koningin-Moeder teekende voor een bedrag van 100 gulden. Verscheiden heeren in Amsterdam en den Haag, gaven elk 100 gulden, maar ook vele kleinere gaven kwamen in, welke niet minder welkom waren. Zoo is er thans genoeg om minstens een jaar ongestoord te kunnen studeren. Morgen is het reeds vier weken, dat ik de noodige lessen v. d. Landbouwschool ontvang. Met den volgenden cursus zal het ook noodig zijn, voor de Hoogland- en Laagland-cultures, eenige uren op de Hoogere Landbouwschool door te brengen. Ik behoef U niet te zeggen, dat het mij de eerste dagen vreemd was weer op de schoolbank te zitten, ik, die zelf onderwijzer ben; maar, ik dacht aan de worsteling, die voor elke grootsche zaak moet doorgemaakt worden, en alies was weer goed. Ik verzoek U vriendelijk aan mij te willen denken, wanneer er iets over Suriname voorkomt in het Kol. Weekbl.

Met gevoelens van hoogachting ben ik
van U de dw. dnr
w. g. RUDOLPH L. WORST.”

Over dit voorloopige, reeds zoo verblijvende resultaat, zullen zeker de lezers van ons blad zich met ons verheugen. Het Dagelijksch Bestuur brengt aan allen, die zoo welwillend gehoor gaven aan den oproep tot medewerking, hierbij ook namens den heer Worst, nogmaals hartelijk dank en spreekt het vertrouwen uit, dat ook in het vervolg in deze op de zoo gewaardeerde hulp van de leden van „Oost en West” mag worden gerekend.

Het groote Nut van Koloniale Tentoonstellingen.

In de jongste vergadering der „Vereeniging voor Tentoonstellingsbelangen“ hield de heer Joh. Polak uit Amsterdam eene rede, die wij hier in haar geheel doen volgen, daar zij vele denkbeelden bevat, die reeds meer door ons werden verkondigd, gedachtig aan de kracht van het „*frappez-toujours*“:

„Mijnheer de Voorzitter!

Op de vraag, of een groot deel van onze landgenooten beseft, dat het Koloniaal belang is een Vaderlandsch belang, van ieder Nederlander, waag ik het niet bevestigend te antwoorden. Men dient de dingen te kennen, om daarvoor iets te voelen en ik meen met eenigen grond te mogen betwijfelen of de Nederlandsche bevolking in het algemeen met de vruchtbare en schoone ligging van Oost- en W.-Indië en met haar voortbrengselen bekend is. De meesten onzer Staatsburgers interesseeren zich niet voor onze Indië en daarom moet door aanschouwelijke voorlichting hierin verbetering komen. Eenige werkelijke belangstelling vindt men alleen bij enkele ambtenaren, mil. autoriteiten, die in Indië gewoond hebben, zeelri en een beperkt aantal kooplieden, die met O. en W. Indië handelsbetrekkingen onderhouden.

De belangstelling in onze Koloniën, die bij de jeugd op de lagere en middelbare scholen aangekweekt wordt, gaat na afloop der school nagenoeg geheel verloren.

Het schijnt, dat steeds leden van dezelfde families naar Indië gaan. Vooral ambtenaren komen vaak uit dezelfde familie voort. Wanneer tegenwoordig een Nederlandsche jonge man zijn geluk in de wereld wil zoeken, gaat hij eerder naar Amerika, dan naar Indië, omdat van eerstgenoemd land hij meer leest, hoort en in beeld ziet, dan van onze Koloniën. Wanneer men aan een Nederlandsch werkman vraagt, wie de groote mannen zijn van Amerika, zal hij daarop een beter antwoord kunnen geven dan op de vraag, wie de groote mannen zijn van onze Indië.

Zooiets zou belachelijk zijn, wanneer het niet zoo treurig was. En aan deze misstanden moet een einde komen. Het mag niet voorkomen, dat Engelschen, Duitschers en Chineezers in onze Koloniën steeds meer grond krijgen — in den letterlijken en figuurlijken zin —, terwijl er hier in het Moederland zooveel jonge, energieke mannen zijn, die, mits goed geleid, in Indië fortuin zouden kunnen maken.

Deze overwegingen, M. de V., hebben een kleine verwezenlijking tengevolge gehad en hebben het er in Augustus/September 1906 toe geleid, dat mijn denkbeeld, geopperd in de afd. Amsterdam van de vereen. Oost en West, om een tentoonstelling te houden van Indische kunstnijverheid, kunst en huisvuil, werkelijkheid werd.

Deze tentoonstelling, gehouden in het Stedelijk Museum, had ten doel den bezoekers — op zeer bescheiden schaal — een voorstelling te geven van den kunstzin, vaardigheid en goeden smaak van de Inboorlingen onzer Koloniën. Het was een voorproef van een uitgebreide en meer volmaakte Koloniale Tentoonstelling. Het succes heeft de verwachtingen overtroffen. Zoowel het publiek als de pers hebben om strijd de opbouwende beteekenis van deze expositie erkend. Batiks, sarongs, ethnografische voorwerpen en weefsels en vlechtwerk van rambah en bamboe, zijden en linnen kantwerken, voorwerpen van gedreven goud en zilver en van geëmailleerd koper, waren geëxposeerd als bewijzen van kunstvlucht en kunstnijverheid en stelden de producten van het Europeesch bedrijf in menig opzicht in de schaduw. Bewondering voor de Indische vervaardigers en vervaardigsters was hiervan het gevolg. Vele bezoekers, die vroeger weinig of niets wisten en niets gevoelden voor het bedrijf van onze Koloniën, en dientengevolge geen of bijna geen belangstelling daarvoor toonden, hebben, dank zij de bereidwillige medewerking en voorlichting van enkele dames en heeren, oud-inwoners van Indië, sympathie hiervoor gekregen.

Deze sympathie moet vergroot worden, zoodanig dat er goede resultaten van komen.

Daarvoor is een groote tentoonstelling noodig. Naar dit monster — de kleine expositie in het Suasso-Museum — moet de partij geleverd worden. Want belangstelling moet en kan den Nederlanders bijgebracht worden, wil ons land zijn rijke koloniën op vredelievende wijze behouden. Door het houden van tentoonstellingen wordt ook in andere landen geleeraard welk een belangstelling Koloniën verdienen, bijv. de tentoonstelling in Marseille en die in Berlijn in 1906.

Wanneer geheel het Nederlandsche volk iets gevoelt voor Indië, dan zal het deze streken ook uit eigenbelang verdedigen tegen vreemde indringers; nu is aan een groot deel der Nederlanders het wel en wee van onze Koloniën *onverschillig*. Wanneer de belangstelling in de Koloniën vergroot zal zijn, dan zullen de Nederlanders met hun arbeidskracht en intellect, de nijverheid-, cultuur- en mijnwezen-voortbrengselen ontwerpen in meerdere ma-

te, dan nu het geval is, zoowel ten eigen bate als in het belang van het Moederland.

In 't Bataviaasch Nieuwsblad las ik in een beschouwing omtrent den economischen toestand op Java, dat het gemis aan goed onderlegd werkvolk een groot beletsel is van de uitbreiding der Industrie op dit eiland, dat er dus behoefte bestaat aan geschoold werkvolk. Er ligt hier dus nog een groot gebied open voor den werkmans- en middenstand.

Onze Nederlandsche jeugd is wel zooveel geschoold, dat zij een aanschouwelijke voorstelling der Indische voortbrengselen kan begrijpen, teneinde zoo mogelijk een keuze te doen voor den arbeid aan een der Indische bedrijven of ontginningen.

Zulks nu is te bereiken door een zoo goed mogelijk voorbereide en zoo volmaakt mogelijke tentoonstelling van Koloniale huisvuil, landbouw, cultuur, scheepvaart, kunstnijverheid, land- en volkenkunde; kortom van alles wat op Nederlandsch O. en W. Indië betrekking heeft.

Hierdoor kan een Nederlander, die hiervoor thans nog weinig of geen belangstelling heeft, doordrongen worden van de beteekenis van het wel en wee van Insulinde en andere koloniën en bezittingen.

Wanneer men de gebrekkige werktuigen ziet, die bijv. door de Javanen gebruikt worden, dan is het niet te verwonderen, dat de loonen daar niet hooger stijgen dan 35 à 40 cent per dag, waarvan dan soms een gezin van 5 à 6 personen moet leven. Hier is een uitnemend gebied van afzet te vinden voor werktuigen van hedendaagsche constructie, waardoor bij arbeid van denzelfde intensiteit een grootere productie, dus hogere verdienste, zou worden verkregen. Hoe het kapitaal hiervoor te verstreken, is nog een open vraag. Ik zou de grens mijner bevoegdheid overschrijden, M. de V., wanneer ik van uw welwillend gehoor te veel zou vragen en zal dus kort zijn. De voorbereiding van de groote Koloniale Tentoonstelling, met een waarborgkapitaal als fundament en beschermd door de hooge regeering en door de kopstukken van den Nederlandschen handel, nijverheid, scheepvaart, kunst en wetenschap, zou het begin kunnen worden van een economisch betere verhouding tusschen Nederland en zijn Koloniën. Het zal de aandacht van geheel Europa en Amerika trekken, als er passende en tijdige reclame voor het plan gemaakt is. En indien alle groepen der tentoonstelling, gearrangeerd door de resp. deskundige commissiën in Moederland en Koloniën, praktisch wordt voorbereid en uitgevoerd, dan valt aan het welslagen niet te twijfelen.

Op een dergelijke Koloniale Tentoonstelling moeten vertegenwoordigers van verschillende O. en W. Indische landstreken en stammen werkzaam zijn in hun inheemsche omgeving. Het Nederlandsche volk moet de Inlanders kunnen gadeslaan in hun levenswijze, arbeid, kleederdracht enz.

Monsters, gewone fotografieën en levende fotografieën, teekeningen, statistieken, verslagen en grafische voorstellingen, op deze expositie aanwezig, moeten haar zoo aantrekkelijk en leerrijk mogelijk maken en een begrip geven omtrent den rijkdom onzer Koloniën, terwijl de aandacht der aanwezige Inlanders moet worden gevestigd op de producten uit Europa, die wellicht in Indië vervaardigd en gekweekt kunnen worden. Er moet gelegenheid zijn om tegen matigen prijs zaken te doen, bijzonder in voorwerpen, die overzeesch of in het Moederland druk besproken worden. De lust tot industrie of cultuur zal daardoor wederzijdsch in hooge mate worden aangewakkerd; terwijl er dan vraag zou ontstaan naar vele artikelen van nut en smaak, welke geschikt zijn voor beide markten.

Van regeeringswege moeten prijsvragen worden uitgeschreven voor nieuwe denkbeelden, om uit de overzeesche bezittingen de Europeesche markt van nieuwe artikelen te voorzien. De mededinging wordt hierdoor aangemoedigd; nieuwe culturen en industriën zullen verrijzen, die zeer zeker vermeerderde arbeidskracht vorderen, ten gevolge waarvan door arbeid nieuwe bronnen van inkomsten zullen ontstaan.

Ook moet aanschouwelijk worden voorgesteld de wijze van bestuur der Koloniën, het leven van ambtenaren, militairen en andere inwoners onzer Koloniën.

Wij behoeven hier zeker niet te herhalen, dat wij met den heer Polak van harte hopen, dat de hier door hem ontwikkelde denkbeelden tot verwezenlijking mogen komen.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Merkwaardige beschouwingen van een Javaan over het inlandsch onderwijs in *Land en Volk*. — De wenschelijkheid van de oprichting van een H. B. School te Bandoeng bepleit in de *Nieuwe Courant*. — Het vraagstuk der werving door een fuselier in de *Controleur* besproken.

In *Land en Volk* troffen wij een zeer interessante beschouwing aan van een Inlander, over het Inlandsch onderwijs in al zijn vertakkin-

gen. De schrijver, door Mr. C. Th. van Deventer ingeleid bij de redactie, verzwijgt — naar wij meenen terecht zijn naam en teekent zich „Een Javaan“. Te oordeelen naar de denkbeelden door hem in den breede ontwikkeld, moet het een zeer schrandere Javaan zijn, en kunnen wij ons voorstellen, dat in het voorwoord, door Mr. van Deventer geschreven, de vraag geopperd wordt, „hoeveel Nederlanders zouden er zijn, die zich zoo in het Javaansch weten uit te drukken?“

Indertijd, de ontwikkeling en beschaving, waarvan deze „Javaan“ hier blijk geeft, is een teeken des tijds. Vooral indien wij mogen aannemen dat hij „een uit velen is“, zooals Mr. van Deventer opmerkt.

Wij kunnen natuurlijk niet het geheele artikel laten volgen; dat circa vijf kolom in beslag neemt. Slechts hier en daar dan een greep.

Van bijzonder belang schijnt ons wat hij schrijft over het „Volksonderwijs“. Daarover zegt hij o. m.:

„In de eerste plaats is het noodig, dat er zoo spoedig mogelijk gezorgd wordt voor voldoende „volks-onderwijs, opdat de kleine man door eenige ontwikkeling zich behoorlijk rekenschap kan geven van zijne handelingen, de hulpbronnen van het land beter benutten en voor zijne belangen opkomen.“

De tot onsverre genomen maatregelen tot zijne bescherming en bevordering van zijne welvaart stuiten voor een deel af op zijne onwetendheid.

Het onderwijs kan zich bepalen tot het lezen en schrijven in Inlandsche karakters en de vier hoofdbewerkingen van de rekenkunst.

In plaats van zich tot proefneming te bepalen, kan men dadelijk overgaan tot het stichten van het noodige aantal scholen.

Het is voorloopig voldoende, dat er op elke 3000 zielen minstens één komt, zoodat er, wat Java betreft, 10.000 moeten worden opgericht. Het Gouvernement kan onmogelijk de kosten daarvan dragen en het is bilijk, dat ze ten laste van de betrokken bevolking komen. Het zal voor haar geen groot bezwaar zijn, om de onderwijzers te betalen in grond of plaatselijk geteelde producten en de gebouwen en meubels zelf te maken van materialen, die in de dessa verkrijgbaar zijn. De leerlingen moeten zelf zorgen voor schrijfbehoeften, zooals lei, griffelpen, inkt en papier. Alleen zou het Gouvernement kunnen helpen aan eenvoudige leerboeken. Ten einde het schoolbezoek aan te moedigen, moet het onderwijs kosteloos zijn.

Het resultaat van het tot heden gegeven Gouvernementsonderwijs is, dat er nu waarschijnlijk p.m. 200.000 Inlanders zijn, die kunnen lezen, schrijven en een weinig rekenen. Men moet de dessa onderwijzers uit hen kiezen, in afwachting van het krijgen van betere krachten. Naar ik geloof, zullen daarvoor onderbovenvermelde voorwaarden genoeg liefhebbers zijn.

Het onderwijs zal wel niet aan de hoogste pedagogische eischen voldoen, maar als het tot gevolg heeft, dat tinnen niet te langen tijd de meeste Inlanders kunnen lezen en schrijven, dan mag men tevreden zijn. Langzamerhand kan men daarmede verder gaan.

In Europa was het volks-onderwijs vroeger immers ook niet beter?

Het zal echter noodig zijn om de zaak van overheidswege te regelen.

De bevoeking moet daartoe gedwongen kunnen worden, als ze uit eigen beweging of op aanraden van ambtenaren geen scholen wil oprichten. Het gros van het volk kan het nut van onderwijs nog niet inzien.

Aanvankelijk zal men de verplichting tot het oprichten van scholen minder aangenaam vinden, maar later zal men die als een weldaad beschouwen.

Men behoeft niet angstvallig te werk te gaan betreffende iets, dat werkelijk nuttig is voor het volk.

Het betalen van belasting vindt de kleine man ook niet p.eizierig. Ofschoon hij niet kan nagaan wat daarvan ten zijnen eigen voordeele wordt aangewend, legt hij zich er toch bij neer.

Zie hier een niet minder belangrijk deel uit zijn beschouwingen, nl. zijn mededeelingen omtrent den Javaanschen adel.

„Het kan wellicht zijn nut hebben, zegt de schr., het een en ander te vertellen over de standen in de Javaansche maatschappij.“

Een adellijke klasse van baronnen, graven enz., zooals men die in Europa heeft, bestaat op Java niet. Zij, die hier gerekend worden tot den adel te behooren, hebben vorstelijk bloed in hunne aderen. Aanzienlijke personen en zij, die adellijke titels hebben gekregen, doch niet aan vorsten vermaagschap zijn, behooren volgens Javaansche begrippen met hunne afstammelingen onder 't gemeene volk.

Het predicaat der edellieden vermindert met den graad van verwantschap met de vorsten, zoodat het kan voorkomen, dat personen van vorstelijke afkomst, na een zeker aantal generaties, beschouwd worden tot het volk, dan wel tot den lagen adel te behooren.

Omtrent adeldom hebben wij Javanen bovendien zeer vrijzinnige denkbeelden. Huwelijken van adellijken met lieden van lage afkomst hebben dikwijls plaats. Verscheidene prinsessen van Solo en Djocdja zijn getrouwd met niet-adellijke ambtenaren van de Inlandsche vorsten of van het Gouvernement. Aan maatschappelijke positie wordt meer waarde toegekend dan aan geboorte.

Zoo hebben duizenden descendentes van de vorsten van Pedjadjaran, Modjopahit, Demak, Cheribon, Bantam en Mataram, die thans koelies en kleine landbouwers zijn, niets vóór boven de anderen.

Ook het ontstaan van andere toestanden sedert het Ned. bestuur heeft onze denkbeelden over maatschappelijke verhoudingen gewijzigd. Van welk standpunt men de zaak ook beschouwt, er bestaat geen goede reden om een zekere categorie van personen te bevoorrechten.

Ten slotte schrijft hij: „Al de onderwijsinrichtingen voor Inlanders moeten ook toegankelijk worden gesteld voor Europeanen. Naar mijne bescheiden meening bestaat er geen bezwaar om hen ook te benoemen tot Inlandsche rechterlijke ambtenaren, artsen enz., indien zij daartoe genegen zijn.

Het komt mij voor, dat het voor het land heilzaam zal wezen, wanneer men het daarheen kan leiden, dat de belangen van Nederlanders en Inlanders kunnen samen gaan.

Hierbij teekent Mr. van Deventer aan: „Het denkbeeld om verschillende onderwijsinrichtingen voor Inlanders ook open te stellen voor Europeanen is, naar ik meen, nieuw en verdient stellig ernstige overweging. Alleen meen ik, dat er betrekkingen zijn, die alleen door Inlanders moeten worden bekleed, zoodat de opleidingsscholen voor de toekomstige bekleeders van die betrekkingen ook alleen voor Inlanders toegankelijk zouden moeten zijn. Daartoe behooren de betrekkingen bij het Inlandsch bestuur en waarschijnlijk ook in de toekomst die bij de Inlandsche rechtspraak, voor zover niet uitgeoefend door Nederlandsche juristen.”

Zou het geen aanbeveling verdienen om dezen „Javaan” voor vast aan een dagblad te verbinden? Bijv. als correspondent?

Onderwijsbelangen vinden ook bespreking in de *N. Courant*, aan welk orgaan „van geachte zijde” zijde geschreven werd, dat het hoog tijd wordt, om een H. B. School te Bandoeng op te richten.

„Is in den laatsten tijd — zoo schrijft de „geachte zijde” — het Inlandsch onderwijs meer op den voorgrond getreden, dit mag m. i. geen reden zijn tot het koesteren van minder belangstelling voor het Europeesch onderwijs in Indië. Men vergeete toch nimmer, dat het in hoofdzaak aan de energie, de toewijding en het intellect van de Europeanen te danken is, dat Indië een kolonie is, waarop wij trotsch mogen wezen.

Reeds verscheidene jaren wordt in Indië ernstige behoefte gevoeld aan een H. B. S. te Bandoeng. Surindusver is die behoefte niet vervuld, niettegenstaande zij steeds dringender wordt.

dezen wordt daarom tijd eens met cijfers de noodde behoefte van de oprichting dier nieuwe onder-trokken lling aan te toonen.

van de (angbaar is de opvatting, dat de capaciteit werker F. B. S. wordt overschreden, wanneer het aantal leerlingen boven de 250 stijgt.

Wat blijkt nu uit het jongste programma van de H. B. S. — met titel van gymnasium — te Batavia? Dat reeds de cursus 1906—1907 inging met 282 leerlingen en de loopende cursus met niet minder dan 335!

Het behoeft geen betoog, dat het onderwijs onder dien stroom van leerlingen moet lijden. In de zes afdelingen van het 1e studiejaar wordt in vijf het maximum-aantal leerlingen van 25 aangetroffen, terwijl de zesde afdeling er 24 telt. Voor de drie afdelingen van het 2e studiejaar zijn de cijfers 23, 24 en 25; voor de twee afdelingen van het 3e 21 en 22. Slechts de beide hoogste studiejaar wijzen gunstiger verhoudingscijfers aan, maar deze bevatten dan ook tezamen niet meer dan 71 leerlingen.

Hoe lang moet deze onhoudbare toestand nog duren? Zal men het kalm aanzien, dat de in Juni a.s. aanvangende cursus een nog grooter getal leerlingen naar de H. B. S. te Batavia ziet stroomen?

Deed het geval zich voor in Nederland, dan zou wel reeds lang beseft zijn, dat er periculum in mora is, maar Indische belangen doen er in den regel langer over om zich baan te breken.

Er is trouwens ook voor de Inlanders een belangrijk voordeel met de stichting van een H. B. S. te Bandoeng gemeoid. Velen leden van den talrijken Soendaneeschen adel in de residentie Preanger Regentschappen conveniënt het niet om hun kinderen te Batavia te doen schoolgaan, waar zij ook zelden vertrouwde bekenden hebben, bij wie zij die kinderen zouden willen doen verblijven. Te Bandoeng zijn die Inlandsche ouders in dit opzicht in veel gunstiger conditie, zoodat de H. B. S. aldaar zich ook in een drukker bezoek van aanzienlijke Soendaneesche jongelieden zal mogen verheugen dan die te Batavia. Aan het gehalte onzer Inlandsche ambtenaren in de Preanger Regentschappen zal zulks ongetwijfeld ten goede komen.

Alles tezamen genomen, zoo besluit de schrijver, bestaat er dus volop reden om de oprichting eener H. B. S. te Bandoeng niet uit het oog te verliezen. De aandacht van de Tweede Kamer der St.-Generaal is blijkens haar Voorloopig Verslag over de Indische begroting ook reeds op de zaak gevestigd.

* * *

De fuselier, die in *De Controleur* onder den pak-kenden titel van „Sluit Harderwijk” eenige artikelen schreef over de werving en het leven van den Indischen militair — artikelen, waaruit wij in vorige No's. het een en ander aanhaalden — zegt nu in een slotwoord:

„Ik herhaal hier mijn vraag: Is het wonder dat de werving voor Indië zoo onrustbarend verloopt? Neen, immers, want het is een logisch gevolg van de wijze, waarop het gouvernement zijn verplichtingen nakomt.

En welke middelen zijn noodig, om den lust tot dienstneming aan te wakkeren?

Allereerst herziening der soldijen voor alle graden in ons leger; het verstrekken van betere voeding en beter logies, enz. Dan een humaner behandeling van den soldaat; billijker regeling zijner rechten.

Doch nimmer verhooging van handgeld. Een hooger handgeld moge al een oogenblikkelijke uitwerking hebben, men houde er rekening mede, dat het hoofdzakelijk de slechte elementen zijn, die op het handgeld azen. Met elken gulden, waarmee men het handgeld verhoogt, verlaagt men het morele peil van ons leger.

De normaal-koloniaal, de gewone burgerjongen, gaat naar Indië, omdat hij denkt, daar een beter leven en een betere toekomst te vinden dan in het moederland. Maak dan ook, dat een beter leven en een toekomst hem werkelijk in Indië ten deel vallen, en men zal niet alleen een geregelde werving verzekerd zien, doch wellicht nog de handgelden kunnen verlagen.

Zoolang het soldatenleven in Indië is, zooals ik het schetste, zoolang ook late niemand zich verlokken door het zoet gefluit van den vogelaar.

Enmaal in Indië, heeft men niets te eischen, doch slechts te aanvaarden wat geboden wordt. Men heeft zich verkocht, en daarmee houden alle rechten op.

Als onder het huidig systeem niemand meer zich in Harderwijk aanmeldt, zal het Indische gouvernement wel verplicht zijn, verbeteringen aan te brengen, waar die noodig zijn.

Waar steeds aan billijke klachten door de regeering geen gehoor wordt gegeven, daar dwinge men die regeering! Daar eische men verbetering! Daar onthoude ieder zich van dienstneming, tot in werkelijkheid billijke verbeteringen zijn ingevoerd.”

Uit de O.I. Mail.

De Gouvernmentsschool voor Chinezen.

Onlangs maakten wij — zegt de *Loc.* — reeds met een enkel woord melding van de opening hier ter stede van een Hollandsch-Chineesche school. — Tevens echter zullen te beginnen met den nieuwen cursus ook de Inlandsche scholen voor Chineesche kinderen worden opengesteld. De Hollandsch-Chineesche school zal daarnaast tegemoet komen aan het verlangen van een deel der Chineesche bevolking naar Europeesch onderwijs voor hunne kinderen. Voorloopig wordt er hier één opgericht; blijkt later die eene school onvoldoende, dan zullen een tweede en een derde er aan worden toegevoegd.

Het onderwijs zal op deze scholen in het Nederlandsch worden gegeven volgens het gewone Europeesche leerprogramma, met weglating van de Fransche taal als leervak, waarvoor later wellicht Engelsch in de plaats zal komen. Het schoolgeld zal worden geheven volgens het voor de Europeesche scholen vastgesteld tarief; gratis-toelating heeft niet plaats.

Indien de Regeering er prijs op stelt, dat deze proef niet mislukt, zal zij, zoo meent het blad, o. i. ten onrechte op de een of andere wijze moeten tegemoet komen aan den wensch der Chinezen, dat er op deze nieuwe scholen ook gelegenheid zal zijn tot het ontvangen van onderricht in het mandarijn-Chineesch. Wordt aan dezen natuurlijken wensch niet voldaan, dan zullen de scholen der Tjong Hwa Hwee Kwan geduchte concurrenten

LIPS' BRANDKASTEN.

== „UNICUM.” ==

„UNICUM”'s geheim chemisch preparaat is onschadelijk voor stof en model.

„UNICUM” heeft bekwame vakkieden voor het repareren en oppersen van Heeren- en Dameskleeding.

„UNICUM” heeft een 1e klas Coupeur voor het vermaken van slecht passende Kleeding.

„UNICUM” zorgt voor een vlugge, accurate bediening.

Eenig adres:

Fluweelen Burgwal 8. - Telef. 4947.

== RINCK. ==

Groote voorraad

Taschjes, Portemonnaies, Portefeuelles

enz. enz.

Alleen LEDERWAREN en ETUIWERK, alles wordt bij mij vervaardigd, alsook gerepareerd.

Fabriek en Magazijn MOLENSTRAAT 54 b. d. Prinsestraat.

DAMES VERLANGT

ge een heldere Wasch, stuurt hem dan naar de Stoom-Wasch- en Strijkrichting

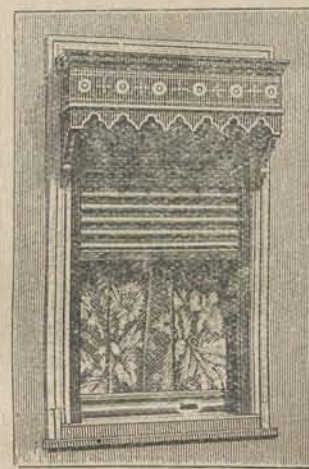
„BLEEKLUST”

Volkomen onschadelijke behandeling door machines van 't nieuwste systeem.

BEDIENING VLUK EN ACCURAAAT. CONDITIE BILLIJK.

Aanbevelend, G. A. VERSTEEG,

Bleekerij „Bleeklust”,
HAASTRECHT, bij Gouda.

Heineken's (oudste)

Glazenwasscherij

Stoom Jalouziën-

& Rolluikenfabriek

KETTINGSTR. 6,
DEN HAAG.

v. h. Drie Hoekjes 3.

Telefoonnummer 2478.

AMSTERDAM, van der Helstraat 1.

UTRECHT, Potterstraat 20.

HILVERSUM, - ARNHEM, - NIJMEGEN.

Restaurant des Indes

Prins Hendrikplein 3a-3e

== DEN HAAG. ==

Pieper-Baars.

Telefoon 1896.

Iedere dag gelegenheid tot het verkrijgen van volledige

Rijsttafel en Europeesch Eten.

Plat du jours tot 4 uur à f 0.80.

Na 4 uur 1 gld.

DINERS vanaf f 1.50.

Uitzenden van verschillende Schotels.

VRAAG TARIEVEN.

blijven voor de Gouvernements Chineesche scholen. De paranakan kan met het Chineesch, dat hij hier thuis in de Chineesche wijk leert, in China niet terecht; hij wil daarom zijn kinderen mandarijn-Chineesch laten leeren en aan die behoefte voldoet de Tiong Hwa Hwee Kwan.

Het is nu maar de vraag, wat het gouvernement met de opening van scholen voor Chinezen eigenlijk beoogt. Bedoelt het slechts, toe te geven aan de publieke opinie en te voldoen aan de wenschen der Staten-Generaal?

Dan kan het volstaan met wat het nu geeft en later — als de toeloop van Chinezen gering blijkt — beweren dat de behoefte aan gouvernementsonderwijs voor de Chinezen niet zoo groot was als men wel deed gelooven.

Beoogt het gouvernement echter iets anders: Wil het leiding en richting geven aan het onderwijs en de opleiding van de kinderen der welgestelde Chinezen; ziet het in de opening van scholen een maatregel van koloniaal beleid? Dan zal de Regeering wel doen, de gelegenheid tot ontvangen van onderricht in het Chineesch aan deze Hollandsch-Chineesche scholen te verbinden. Dit onderwijs zou buiten de gewone schooluren kunnen worden gegeven, door Chineesche onderwijzers onder surveillance van het Europeesche personeel.

Daardoor zal de Regeering te allen tijde weten, wat er door de Chineesche onderwijzers wordt geleeraard, in welke richting hun onderwijs zich beweegt, hetgeen der Regeering thans niet volledig bekend is. Als het gouvernement nu eens een enkelen keer — uit welbegrepen belang — niet schrielt maar royaal optreedt en de bezoldiging van deze onderwijzers in de Chineesche taal voor zijne rekening neemt, zal het de ontwikkelde en welgestelde Chinezen aan zich verplichten en verbinden, hetgeen zeer wenschelijke gevolgen zal kunnen hebben.

Uit Koeta Radja.

Onder den titel:

„Gedeponeerd?”

schrijft het *Nieuws van den Dag v. N.-I.* een hoofd-artikel, zeggende:

„Weinige gouvernementen-inrichtingen zijn in de laatste maanden zoo in ongunstigen zin besproken als het Magazijn van Geneesmiddelen te Bandoeng. En — met reden.

Wat van het, in genoemd magazijn voorgevalene, naar buiten bekend raakte, is wel geschikt om allerwege in Indië bij hen, die voor de ontvangst van geneesmiddelen op dit magazijn waren aangekomen, een gerechtvaardigd wantrouwen te wekken.

Na eenige feiten, die hiertoe aanleiding gaven en welke als bekend mogen worden verondersteld, te hebben genoemd, besluit het blad met de woorden:

„Ieder, in welke positie ook, werkzaam bij het Magazijn te Bandoeng, zal natuurlijk hunkeren naar het moment, waarop eindelijk eens serieus zal worden onderzocht, wie als schuldig aan de gepleegde onregelmatigheden moet worden beschouwd.

Ook de afgetreden beheerder — de overste Cayaux — hunkert daar ongetwijfeld naar. Hoe, wel hij natuurlijk boven elke verdenking staat, zal hij het toch aangenaam vinden, wanneer de schuldige der Justitie bekend is. Immers, die overste is tegenwoordig te Batavia als laborant werkzaam, houdt bij vergiffings-histories het gerechtelijk chemisch onderzoek, heeft dus een uiterst kiesche en verantwoordelijke betrekking.

En, als hij vermoedelijk over enkele maanden den dienst met pensioen gaat verlaten, zal hij later met te meer genoegen zijn otium cum dignitate genieten, als rechtens is vastgesteld, dat hem niet de minste blaam kan treffen.

Daarom hier geen „deponeren”, maar gestreng onderzoek.

* * *

Hetzelfde blad van 12 Februari j.l. weet als nieuwtjes te vertellen, betreffende:

Een Japansche „Invincible”.

Japan denkt in den loop van dit jaar een pantserkruiser van 18 à 19 duizend tons en eene snelheid van 25 knopen op stapel te laten zetten, wier gevechtswaarde die van den Engelschen Invincible overtreffen zal.

en:

Mutaties in den Handel.

De firma Helfferich en Rademacher alhier wordt medio April a.s. overgenomen door de groote Singaporese Firma Behn Meyer en Co. Ltd.

De heer Helfferich zal weldra naar Europa vertrekken.

* * *

Een Tentoonstelling te Medan.

Uit Deli meldt een correspondent aan het *Soer. H.blad*, dat op het einde van Augustus van dit jaar te Medan een landbouwtentoonstelling zal worden gehouden, waarop de caoutchouplanters op Sumatra's Oostkust goed voor den dag denken te ko-

men. Men hoopt, dat ook de Javasche planters krachtig zullen meedoen.

Witte-Peperbereiding.

Uit Malang bericht men aan hetzelfde blad, dat daar op den 14en Febr. op het voorerf van het loge-gebouw een machine zal worden beproefd voor de bereiding van peperbes tot witte peper. De machine is geconstrueerd door den heer Molijn, heeft een capaciteit van 2½ à 3 pikol per uur en vereischt 2 paardenkrachten, welke ontwikkeld zullen worden door een automobiel.

* * *

„Werken” bij de Staatsspoor.

Uit Bandoeng werd aan het *Nieuws van den D. v. N.-I.* geschreven:

Het lijngedeelte Poerwakarta—Plered van de nieuwe spoorverbinding Poerwakarta—Padalarang vordert, zooals bekend is, de voortdurende aandacht van het technisch personeel, en aanhoudend herstellingen.

De heer Stam heeft vroeger over den aanleg het zijne gezegd, en werd deswege aangevallen door al wat ingenieur was, doch de sedert aan het licht gekomen feiten hebben zijn beweringen voor een niet gering deel bewezen.

Men repareert het lijntje onophoudelijk, lapt en prutst wat, verlegt hier de brug, daar een brok van de baan, en zoo komen we, langs lijnen van geleidelijkheid, tot een geheel vernieuwde baan.

Nu is men weer doende aan de brug over den Tijdjanggot, tusschen Poerwakarta en Tjiganea. Eén der pijlers „wandelde”, vermoedelijk omdat de grond aldaar nog niet tot rust is gekomen — zoo heeft het tenminste in den officiëlen tern.

Er is natuurlijk niets tegen, dat een brug, dan wel een gedeelte daarvan, ook eens in beweging komt; ja, het ware wellicht wenschelijk, dat het heele lijntje — met den tunnel er bij — zoo langzamerhand naar zee kuierde.

Ik heb over die bewering: het niet tot rust gekomen zijn van den grond, eens een „boom” opgezet met een technisch ambtenaar, die beweerde, dat de heele fout in de meeste gevallen schuldte in het feit, dat niet diep genoeg in den grond was gewerkt. Alleen de bovenkruin van den grond zou hier en daar niet betrouwbaar zijn.

Men zal nu om één der peilers van de zoeven genoemde brug eene betonstorting aanbrengen, terwijl tevens eene heimachine is opgesteld, waarmee, om het hoofd der brug heen, eene rij palen diep is ingeheid tot in den vasten ondergrond. Zoo hoopt men de brug te redden...

Iets verderop is het weer sukkelen met de baan.

Men was oorspronkelijk van meening, dat de eigenlijke baan geheel uit steenen was opgebouwd, doch kwam later tot de conclusie, dat men een aarden baan had, waarvan alleen de zijden en de kruin met steenen waren gedekt.

Er kwam toen een aanschrijving, dat de baan goed moest worden gecontroleerd op verzakkingen, terwijl reeds begonnen werd — wederom tusschen Poerwakarta en Tjiganea — de aarden baan door een steenen te vervangen.

Dat gaat, bij een reeds in exploitatie zijnde lijn natuurlijk niet zoo gemakkelijk, daar het verkeer niet mag worden onderbroken, terwijl een samenstel van balken en liggers noodig is om te kunnen werken.

Zoo heeft men voortdurend verrassingen, altijd onaangename, vermoedelijk voor een groot deel te wijten aan fouten bij den aanleg.

Vlak vóór het station Poerwakarta was men dezer dagen bezig, dwarsliggers — natuurlijk djatihout — uit de sawah op te diepen. Men had er al enkele tientallen te voorschijn gebracht.

Informeere naar de wijze, waarop die balken daar in den modder terecht waren gekomen, vernam ik, dat bij het gereedkomen der lijn, die balken of liggers over waren, en dat men ze gewoon vergeten had, gedurende de laatste 2 jaren!

„Een sterk staaltje zeker van de slodder-vossige manier van werken, nietwaar?”

De hemel weet, wat zoo al meer vergeten is en langzamerhand in den grond is geraakt, merkt de redactie van het blad op.

* * *

Van particuliere zijde wordt aan het *Nieuws van den Dag van N.-I.* geschreven:

„Iemand zou in den laatsten tijd haast gaan vragen: bestaat er nog zoo iets als Rechtszekerheid voor Chinezen in Indië? Een voorval, dat hier onlangs plaats had, zou daaraan welhaast doen twifelen. Het zit „m natuurlijk weer met die vermaledijde opium in verband.

Een Chinees te K. — ik schrijf voorletters en gebruik puntjes, niet omdat ik bang ben, maar omdat ik aan mijn gezin verplicht ben niet de kosten van een mogelijk proces op mijne schouders te laden, wijl men in dit „fraaie” land niet mag bewijzen wat men zegt, al is het ook duizendmalen waar en tienduizend malen een schandaal — een Chinees te K. werd door een opiumjager opgepakt, verdacht van het hebben van gesmokkelde opium.

Opiumjagers zijn een nobel menschensoort, en terwijl anders voor het arresteeren: het van zijn vrijheid berooven van een ingezetene, zekere behoorlijke formaliteiten noodig zijn, schijnt het, dat men die tegenover menschen, verdacht van opium-delicten, niet behoeft in acht te nemen, dan wel die opiumjager — een ex-sergeant — heeft bijzondere bevoegdheden.

Deze baas nu pakte den Chinees, bond hem en nam hem mee naar de boei.

Daarna ging de jager naar de woning van den Chinees, die nog al eenzaam en afgelegen lag, des nachts om twaalf uur. Met groot geweld werd op de deur geklopt, zoodat de vrouw van den Chinees, doodelijk ontsteld, ontwaakte en de deur op een kier opende om te kijken wat er aan de hand was. De opiumjager stak — volgens mijne informatie — zijn ambtelijken arm door de opening, den „sterken arm” noemen ze dat, greep de vrouw bij de haren en drong naar binnen, gevolgd door twee oppassers, die de vrouw ook onmiddellijk vastgrepen. Een andere Chinees kwam op het misbaar toelopen, maar werd weggejaagd en nam de vlucht.

Vervolgens werd overgegaan tot het afpersen van eene bekentenis aan de vrouw: waar zij of haar man de opium verborgen hielden. De vrouw wist van niets af; zij verkeerde in belangwekkende omstandigheden, en het eene of het andere feit, dan wel beide, gaf aanleiding om haar verschillende mishandelingen te doen ondergaan, schoppen tegen den buik etc...

De Chineesche, eene vrouw met verminkte voeten, viel, stond weer op en trachtte te vluchten, doch werd achtervolgd, gegrepen en met den dood bedreigd, door het haar voorhonden van een geladen revolver.

De vrouw had evenwel niets te bekennen en ten slotte moesten de nobele opium-speurders wel weer vertrekken, de arme vrouw in deerniswaardigen toestand achterlatende.

Ook haar man werd den volgenden morgen uit de boei ontslagen, — kon hij geen klacht indienen wegens onwettige vrijheidsberoving? vraagt de redactie van het blad — en toen hij thuis kwam klaagde zijne vrouw zich over de doorgestane mishandelingen en de pijnen, die zij daarvan had.

Er werd medische hulp ingeroepen, maar de vrouw kreeg eene miskraam.

Ik zal den naam van den opiumjager hier niet opgeven...

Indien de Justitie werk van de zaak wil maken, dan zijn wij bereid haar mede te deelen, wie hier bedoeld wordt, en dan kan Zij onderzoek doen, voegt de redactie van het blad er aan toe.

WEST-INDIË.

De goud-industrie.

Wij constateeren met genoegen uit de M. v. A. van den gouverneur op het V. V., door de Koloniale Staten uitgebracht op de ontwerp-verordening betreffende uitgifte van het Lawa-gebied en de terreinen der maatschappij Suriname, dat de aandacht van den gouverneur op het politie-toezicht in de goudvelden en het terrein der balata-concessiën blijft gevestigd.

„De maatregelen, door het bestuur genomen en nog te nemen tegen straffeloos, bestaan in het toezicht op de personen, die van en naar de balata- en goudvelden gaan. Het politie-toezicht is daarvoor uitgebreid. Thans zijn er behalve een politiepost te Albina posten aan de Wanekreek en op Awarasoela. Dat een toezicht in het uitgestrekte terrein, als waarvan hier sprake is, nooit afdoende kan zijn, zal wel niet nader behoeven te worden aangevoerd.”

Met dit laatste zal men ongetwijfeld accoord moeten gaan, maar toch meenen wij alsnog er op aan te moeten dringen om wat gedaan kan worden, moet worden verzocht, vooral in de grensstreken, om ons gebied te bewaren voor het roofgespuis, dat door een coquetteeren met het zoogenaamd klein-bedrijf in Fransch Guyana thans nog vrij wel de lakens uit geeft in het gebied der concessiën.

Dat deze opmerking niet slaat op het eerlijke klein-bedrijf spreekt van zelf, en het is wellicht goed van het bestuur gezien om de terreinen, vroeger in concessie bij de Saramacca-Company, beschikbaar te stellen voor het klein-bedrijf.

Alleen lijkt ons de klacht wel gegrond, dat dit besluit wat laat genomen werd. De bedoelde concessie was toch in December vervallen, doch bij de inschrijving toen ontstond zulk een gedrang en waren wanordelijkheden oorzaak, dat de politie moest tusschen beide komen, terwijl een nieuwe openbare inschrijving zou plaats hebben. Nu deze achter den rug is, komt het bestuur met zijn besluit.

Terecht o. i. stelt *Onze West* zich de vraag, of het aangaat dit besluit te nemen, nadat belanghebbenden aanzienlijke kosten hebben gemaakt om te dingen naar de concessie.

Misschien steekt er echter nog wat anders achter, waarvan wij hier natuurlijk niet kunnen weten.

De vestiging van Javanen.

Wij ontleenen aan *Onze West* het volgende betreffende de vestiging Lelydorp, waaruit men zal ontwaren, dat de hoop nog niet moet worden opgegeven, om de Javanen er toe te brengen, zich blijvend als kleine landbouwers in de kolonie te vestigen.

Wij hebben een paar stevige wandelingen gemaakt door de vestiging Lelydorp, ten einde te trachten ons een indruk te vormen.

En laat ons dadelijk het goede nieuws verkondigen: de stand van zaken op Lelydorp is over het algemeen gunstig. Deze vestiging van kleine landbouwers belooft een beslist succes te worden.

En een succes uit meer dan één oogpunt. Want ten aanzien van de vestiging van Javanen als kleine landbouwers, schijnt van Lelydorp uit de victorie te zullen beginnen.

Hoe verrast waren wij — na de talrijke mislukte pogingen om van Javanen zelfstandige kleine landbouwers te maken — hier gronden van Javanen te zien, die een lust der oogen zijn.

De proef vindt plaats onder nauwlettend toezicht van het Landbouwproefstation. Op een 50-tal gronden zijn zoowat 150 Javanen gevestigd. Elk perceel is ruim 3 HA. groot en wordt bij voorkeur aan gehuwden gegeven. Door geregelde controle overtuigt men zich van den arbeid, die verricht wordt. En welk een arbeid! Nimmer hadden wij gedacht, dat de Javaan tot zulken gestagen, zwaren arbeid te bewegen is.

Zoo bezochten wij een grond van den Javaan Koesman. Een jaar in het bezit van het terrein, heeft hij, met behulp zijner vrouw, ruim 4 akkers ontboscht en in cultuur gebracht. Hij heeft bananen geplant, doch daarmede banana's (bacoen) als schaduw voor cacao, die ook reeds in den grond zijn. Als schaduw voor de toekomst zijn stekken geplant van *Erythrina's*, of te wel de bekende koffie mama's. Tusschen deze gewassen zijn op oordeelkundige wijze vruchtboomen geplant. Op het lage gedeelte van het terrein groeit rijst; terwijl andere plekken zijn gereserveerd voor aardgewassen. Is zoo'n grond niet een lust om te zien? Alle gewassen staan uitstekend. De koffieplanten zijn al één meter hoog.

Aangemoedigd door het succes van hun landgenooten, is het nu reeds zoover, dat andere Javanen uit eigen beweging ook percelen komen vragen. Natuurlijk wordt hieraan voldaan. Nieuwe percelen worden in gereedheid gebracht. De Javanen vestiging schijnt voor belangrijke uitbreiding naar achteren vatbaar. Dat daarbij de 2 kilometer-grens zal worden overschreden, is van minder belang.

Men weet, dat de vestiging zich uitstrekt aan weerszijden van de spoorbaan, over een breedte van 2 KM. Tal van dammen zijn aangelegd, loodrecht op de spoorbaan, die de verbindingswegen vormen, terwijl de kanalen daarlangs dienst doen voor de loozing. Aan weerszijden van deze dammen worden de percelen uitgegeven. Die van de Javanen zijn grootendeels aan den de-Crane-weg en den Java-weg. Zooveel doenlijk wil men trachten de Javanen-vestiging bijeen te laten. De Javaan houdt van gezelligheid. Bij de uitgifte der percelen wordt streng gelet op het gehalte der Javanen. Dobbelaars en opium-schuijvers, die een ramp zijn voor hun omgeving, worden geweerd.

Wederkerige grieven.

Onze West deelde in haar nummer van den 6den Februari mede, dat met de jongste mail uit Nickerie weer bericht ontvangen was over de verplichte practijken van de arbeiders, die uit de naburige Engelsche kolonie voor de balata-industrie in Suriname worden gecontracteerd.

De collector Anijs had 18 arbeiders aangenomen, dezen de gevraagde voorschotten verleend en van de gebruikelijke uitrusting voorzien. De lieden vertrokken uit Nickerie naar de Cabolebo, een zijtak van de Corantijn, in drie booten, onder den voorwerker Fräser. Nauwelijks uit het gezicht, besloten de lieden over te steken naar den Engelschen kant. De voorwerker, die zich daartegen verzette, werd op een geducht pak slaag getraceerd. Daarna trokken de lieden weg, met medeneming van al wat in de booten was. Door bemiddeling van den districts-commissaris van Nickerie werden later de booten teruggevonden.

Onze West drong naar aanleiding hiervan bij het bestuur aan op overleg met het bestuur van Britsch Guyana, om aan dezen onhoudbaren toestand een einde te maken.

Het blijkt evenwel, dat de klachten niet van een kant komen, waar genoemd blad in het volgend nummer melding maakte van een soortgelijke klacht in de Daily Chronicle van Demerara.

Dit blad had het over smokkelen van goederen uit Nickerie naar Berbice en over het tot zich trekken van werkkrachten uit de Engelsche kolonie in Nickerie. Het blad klaagt, dat in Berbice de werving van arbeiders voor ondernemingen in de Nederlandsche kolonie wordt toegelaten, niettegenstaande men zich in Georgetown daar steeds sterk tegen heeft verzet. Bovendien zouden zelfs gecontracteerde immigranten ongestraft van den Engelschen kant de wijk nemen naar Nickerie en daar in grooten getale werk vinden.

„Dit laatste — schreef *Onze West* — was ons niet bekend. Is de klacht juist, dan zou wellicht medewerking onzerzijds tot uitlevering dezer werklouers, de grondslag kunnen worden van Engelsche zijde, tot uitlevering van weggelopen arbeiders van onze balata-industrie.”

Van Vreemde Koloniën.

Engelsch-Indië.

Door het gouvernement van Engelsch-Indië is een besluit uitgevaardigd, waarin de verschillende voorstellen zijn belfchaamd, welke door de Commissie, belast met een onderzoek naar den arbeid in de theetuinen, zijn gedaan.

Het bestuur zegt te vertrouwen, dat de industrie met het oog op de feiten, die den werkgevers zijn voorgelegd, een tijdperk van overgang zal binnentreden, gedurende hetwelk zij zulke maatregelen zal treffen, dat gouvernement-contrôle feitelijk zal kunnen worden gemist en de huidige bezwarende wetgeving op de werving en de behandeling der arbeiders niet meer noodig zal zijn.

Verder heet het in het besluit, dat er een beweging is voor meerdere vrijheid van den arbeider en om voor dezen het leven in de tuinen huiselijk te maken. Het is alleen door gestadige voortzetting van deze politiek en tevens door het feit te erkennen, dat de industrie betere voorwaarden moet bieden om haar in staat te stellen op de arbeidsmarkt te concurreren, dat een eindelijke oplossing van het vraagstuk kan worden bereikt.

In de districten der Brahmapoetra-vallei blijft de wetgeving van 1901 nog gedurende twee jaren van kracht, met dien verstande, dat het bestuur zich voorbehoudt, om indien de industrie faalt, om in dat tijdsverloop maatregelen te nemen voor een betere behandeling der arbeiders, hetzij in geld, hetzij door afstand van grond, te overwegen, of het niet raadzaam zoude wezen, die wet eerder in te trekken, ten einde de vrije werking te erlangen van vraag en aanbod.

Wat de werving betreft, deelt het bestuur mede, de meening te deelen van de commissie, dat de wervers nog niet kunnen worden gemist, maar het acht het noodig, dat daartoe slechts degenen zullen worden toegelaten, die door het bestuur worden gemachtigd als zoodanig op te treden.

Voorts wordt in het besluit instemming betuigd met de maatregelen, die reeds werden aangekondigd, betreffende aanmoediging van het stelsel van werving door tuin-sardars — mandours —, door sommige streken voor de gewone wervers te sluiten.

Minister Dernburg en zijn program.

De Deutsche Kolonial Zeitung merkte naar aanleiding van de beraadslaging in de budget-commissie van den Duitschen Rijksdag over de ten aanzien van Duitsch Oost-Afrika te volgen gedragslijn het volgende op:

„Wat in breede kringen van het Deutsche volk en vooral in die kringen, welke tot nu toe betreffende de koloniale aangelegenheden de meest heldere begrippen aan den dag legden, eenigermate bevreemding heeft gewekt, was het den inboorlingen zoo welgezinde standpunt van den minister, terwijl zijn houding op een tegenstelling scheen te wijzen met de behandeling der inboorlingen, die door de bekende bepalingen van den toenmaligen gouverneur van Zuid West-Afrika, von Lindequist, aan de andere zijde van het zwarte werelddeel waren in het leven geroepen. Nu is zonder eenigen twijfel uit de debatten der budget-commissie gebleken, dat de partijen in het Parlement hare instemming betuigden met de denkbeelden van den minister, of ten minste zich niet daartegen zullen verzetten. Men heeft zich voor alles overtuigd, dat zijn gunstig oordeel over de inboorlingen en hun arbeid niet behoeft te beteekenen en ook niet beteekent, dat de Europeesche ondernemingen zullen worden verwaarloosd of stiefmoederlijk behandeld.”

Het blad geeft daarbij eenige oordeelvellingen weer uit de Deutsche dagbladders, die, naar het opmerkte, zich minder onvriendelijk over de denkbeelden van minister Dernburg uitlieten na de debatten dan daarvoor.

Ontleenen wij daaraan, wat de oud-gouverneur van Duitsch Oost-Afrika, de gep. luit.-generaal von Liebert, in de *Post* opmerkte:

„Het gouvernement heeft natuurlijk den plicht om toezicht te houden zoowel op de contracten als op de behandeling der arbeiders, wat verpleging, geneeskundige hulp en bestraffing betreft. Daartoe kan, op de voortreffelijke bepalingen in Britsch Oost-Afrika als voorbeeld gewezen worden, waarbij men zich slechts kan verwonderen, waarom deze nog niet in de Deutsche kolonie zijn uitgevaardigd. Goede behandeling der lieden is als overal de eerste voorwaarde om arbeiders te krijgen. Bij nadere kennis krijgt men den indruk, alsof bij eenigen goeden wil aan beide zijden, voornamelijk echter door eenige tegemoetkoming van het bestuur, de planters zeer wel zouden zijn tevreden te stellen.

Zeer pijnlijk moet het echter treffen, dat de minister zich meer dan koel van elke nederzetting van Duitschers — zoowel aan de kusten als in de gezonde hoogvlakten — op zeer onvoldoende gronden afwendt. Hij heeft van de streken, waar

zich zulke nederzetting laat denken, alleen het kleine en bijna geheel reeds in beslag genomen West-Oesambara gezien; maar veroordeelt nu alle. Daarmee valt het door graaf Goetzen zoo zorgvuldig uitgewerkte plan van eene kolonisatie van Oeche en de arbeid van vele andere Afrikanen in het water, en de nationale belangstelling in de kolonie verdwijnt. Oost-Afrika wordt een negerland onder Duitsche vlag, maar geen Duitsche kolonie.

Het publiek, in het bijzonder de koloniale, zullen de rede met gemengde gevoelens hebben gelezen of gehoord; de teleurstelling zal echter wel overwegen. Het is de vraag, hoe de ambtenaren, officieren, planters, kooplieden en zendelingen in Oost-Afrika deze zonderlinge boodschap zullen opnemen.

De Kokospalm op Ceylon.

Aan de Madras Mail wordt uit Ceylon geschreven, dat een ziekte in den kokospalm groote onrust op het eiland verwekt, wat niet meer dan natuurlijk is, wanneer men in aanmerking neemt, dat de waarde van het product van dezen boom over het gansche eiland jaarlijks op 20 miljoen gulden kan worden gesteld. De uitbreiding van de ziekte, die den stam aantast, verdient — naar de schrijver opmerkt — ook de ernstige aandacht van het bestuur in Voor-Indië, waar zij 11 of 12 jaar geleden ook reeds de aandacht trok.

De op Ceylon voorkomende ziekte moet veel overeenkomst hebben met die, welke onder de palmen in 't district Godavery zooveel schade aanrichtte, maar verschillend zijn van die, welke de kokostuinen op Cuba met algeheelen ondergang dreigt en ook veel schade op Jamaica aanrichtte.

De ziekte werd op Ceylon officieel het eerst in 1903 waargenomen, maar als gewoonlijk werd daar toen geen of weinig notitie van genomen. In 1905 kwam ze weer meer opzetten en in 1906 en 1907 maakte zij zulke vorderingen, dat in sommige tuinen de zieke palmen bij duizende kunnen worden geteld. De gouvernement-deskundige nam de zaak in handen en bracht onlangs verslag uit over de ziekte en de middelen om haar te bestrijden. Het schijnt, dat zoowel jonge als oude boomen er door worden aangetast en dat niet alleen de kracht van den boom en zijne productie vermindert, maar dat deze ook in vier of vijf jaren daaraan kan sterven. De oorzaak der ziekte heeft men nog niet kunnen vaststellen.

Een Agence Générale des Colonies in Frankrijk.

De minister van koloniën, Milliès-Lacroix, heeft aan de Fransche Kamer van Afgevaardigden een wetsontwerp voorgelegd, betreffende de instelling van een Generaal Agentschap voor de koloniën.

De memorie van toelichting op dit ontwerp van de ministers van koloniën en financiën, Milliès-Lacroix en Caillaux, luidde als volgt:

„De assimilatie-politiek, bij uitstek centraliseerend en onze overzeesche bezittingen beschouwend als afgelegen departementen, in hooge mate afhankelijk van het centraal gezag, gaat verdwijnen. Een grotere vrijheid is aan de koloniën gelaten. De wet van 13 April 1900 heeft het beginsel hunner financiële autonomie vastgesteld, die noodzakelijk leiden moet tot bestuurs-autonomie.

(Het zal intusschen zoo'n vaart niet loopen — we weten immers nog, hoe de gouv.-generaal Beau den Conseil supérieur van het wat zijne begroting betreft zoogenaamd autonome Indo-China voorhield, dat de Raad de begroting slechts had goed te keuren, daar die reeds door den minister was goedgevonden.)

Doch het centraal gezag gaat voort met op kosten der koloniën den aankoop en de verzending te verzekeren van wat de koloniën behoeven, alsook met het beheer van het koloniale personeel, dat om de een of andere reden uit de koloniën naar Frankrijk terugkeerde.

De min. van koloniën heeft het noodig geoordeeld zijn centrale administratie te ontlasten van de verschillende diensten, welke neerkomen op de door de koloniën gegeven orders, zoo in zake van personeel als ten aanzien van de aanschaffing van het benodigde, en aan de koloniën een snelle en goedkope uitvoering te verzekeren van alles, wat op elk dier koloniën plaatselijk betrekking heeft.

Tweeërlei wegen stonden open voor de schepping van het orgaan, dat in Frankrijk de belangen der koloniën zou behartigen:

Of wel verschillende agentschappen aan te wijzen voor elke groote groep van koloniën afzonderlijk; of wel een algemeen agentschap voor alle koloniën tezamen.

Het is ons wenschelijk voorgekomen den tweeden weg in te slaan. In werkelijkheid zou door een autonome vertegenwoordiging in het moederland aan onze groote groepen van koloniën te verleenen, die, noch wat rechten betreft, noch inderdaad, reeds zouden zijn te vergelijken met de Engelsche autonome koloniën, op den weg der decentralisatie wat al te ver en al te vlug zijn voortgeschreden.

Bovendien had de schepping van afzonderlijke organen voor de groote koloniën het fatale gevolg gehad — terwijl de reorganisatie juist uitgaat van de overweging, dat daardoor vereenvoudiging en besparing zullen kunnen worden verkregen — de uitvoering der verschillende lokale diensten in het moederland gecompliceerd te maken.

Het is voor het heden beter voor alle koloniën te zamen een enkel orgaan te hebben, uitgerust met een permanenten staf van ingenieurs en administratief personeel, welk orgaan zich zal hebben bezig te houden met alles wat op aanschaffing van goederen en materiële betrekking heeft, en een zekere éénheid handhaaft in de voldoening aan de behoeften der koloniën.

De diensten van het Algemeen Agentschap voor de koloniën zouden worden verzekerd door middel van detachering van personeel, hetzij van het ministerie van koloniën, hetzij uit de koloniën. Van waar het ook moge komen, zou het de oude rechten behouden en ook onderworpen blijven aan de oude verplichtingen.

De koloniale budgetten dragen nu reeds bij in de kosten voor hare rekening in het moederland gemaakt, door de betaling der gedetacheerde ambtenaren. Het is niet meer dan billijk, dat de kosten van het Agentschap, dat haar uitsluitend aangaat, geheel voor rekening der koloniën komen.

Resumerende, schept het wetsontwerp een algemeen agentschap, belast, om onder de bevelen van den minister van koloniën en de controle van een commissie van toezicht, de uitvoering van de voor de koloniën benodigde verschillende diensten in Frankrijk te verzekeren.

Dit ontwerp stelt bovendien het beginsel vast van bijdragen, die van de koloniën worden geëischt om de jaarlijksche uitgaven voor den nieuwen dienst te bestrijden, en zet het régime uiteen, waaronder de agent-generaal met het oog op zijn pensioen is gesteld.

Verder worden nog eenige maatregelen genoemd, welke bij afzonderlijken bestuursmaatregel zullen worden geregeld, maar het vorenstaande is zeker wel voldoende om duidelijk te maken, dat de heele reorganisatie neerkomt op een navolging van het stelsel der Engelsche kroon-agenten, dat in de betrokken kroon-koloniën allesbehalve de instemming der bestuurders heeft.

De reorganisatie zal intusschen voor de Fransche koloniën op geen reuzenbedragen komen te staan, voorloopig ten minste niet, daar de meerdere kosten in het geheel op 299000 franks zullen bedragen. Maar zal het daarbij blijven?

Bedenklijk is, waar in een bij het wetsontwerp gevoegde nota er op gewezen wordt, dat voor de Engelsche kroon-koloniën alleen, met een bevolking van ruim 15 miljoen zielen, te Londen voor de kroon-agenten een personeel onderhouden wordt van 150 man; terwijl in Frankrijk het centraal koloniaal gezag met het nieuwe agentschap inclusief niet meer dan 150 ambtenaren en beambten in zijn dienst zal hebben.

Een prachtig motief voor later, wanneer de instelling er eenmaal is, op te wijzen, dat het toch duidelijk is, dat met zoo weinig personeel 'n goede gang van zaken niet is gewaarborgd.

Oost- en West-Indische literatuur overzicht.

Het Aziatisch gevaar, door J. P. Schoemaker. — Leiden, E. J. Brill. 1908. 8°.

We hebben dit zoo juist verschenen werk van den oud-kapitein van het O.-I. leger Schoemaker met volle aandacht gelezen en aarzelen niet te verklaren dat het ons van begin tot eind geboeid heeft, al kunnen wij met zijne voorstelling van zaken niet altijd mee gaan. Om zijne waarschuwendes stem kracht bij te zetten, doet schrijver een uitvoerig verhaal van den opstand in Br.-Indië in de jaren 1857—58, den zgn. „opstand der Sipayers” waarbij het Oostersche fanatisme in zijn volle kracht zich vertoonde. „Die jaren 1857—58 — zegt de schrijver in zijne inleiding — staan in de annalen der Britsch-Indische geschiedenis met bloedige letters aangeteekend. Gedurende die jaren toch werd het Britsch-Aziatisch rijk geteisterd door een soldatenoproer, waarvan de wereldhistorie geen tweede voorbeeld oplevert. Geen pen heeft het gewaagd de afschuwelijke bijzonderheden der moordtooneelen te schetsen, waarvan duizenden Engelsen zonder onderscheid van kunne en leeftijd, het ongelukkig slachtoffer waren. Ook ooggetuigen, die aan het bloedbad ontkwamen, verzwijgen ter wille der eerbareid en het menscheijk gevoel vele weerzinwekkende martelingen en monsterachtige beledigingen, waaraan zich de soldaten schuldig maakten, Inlandsche krijgslieden, die te voren immer met roem onder de Britsche banieren, voor Englands grootheid hadden gestreden. Dat oproer deed de heerschappij van het trotsche Albion in Azië tot op hare grondslagen wankelen. Het was dan ook uitsluitend te danken aan de uiterste krachtsinspanning en bewonderenswaardige dapperheid en volharding der Britsche, en enkele trouw gebleven Inlandsche regimenten, dat het Engelsche gezag zich van lieverlede herstelde. Geen wonder, — vervolgt schrijver — dat in die dagen van verschrikkingen, en rampspoeden ook het Nederlandsche Volk uit zijne onverantwoordelijke onverschilligheid ten aanzien zijner rijke en kostbare koloniën werd wakker geschud en met angst en spanning de ontzettende gebeurtenissen in Hindostan volgde, begrijpend, dat de val van het Britsch-Indische Rijk door dien van Nederlandsch-Indië zoude worden gevolgd.

Wat onze koloniën betreft noemt schr. natuurlijk den Islam thans het grootste gevaar; in het Mohamedaansch fanatisme sluimert een grootere kracht dan men vermoedt. Dat fanatisme speelt ook in onze Indiëse oorlogen een groote rol en wordt door hoofden en priesters tegen ons gretig opgewekt, waartoe elke gelegenheid — ook buiten den godsdienst staande — door hen wordt aangegrepen. En heeft eenmaal de medeslepende, bedwelmende invloed ingewerkt, dan verandert het geheele wezen van den Inlander, zooals den strijd tegen de Padris op Sumatra en vooral de Java-oorlog van 1825—1830 heeft aangetoond, waar het fanatisme zelfs den onderdanigen en zachtmoedigen Javaan maakte tot een dapper, volhardend rebel en wreedaard. Schrijver verbaast zich met velen over de vrijgevigheid, waarmede de Ind. regering passen verleent om naar Mekka te gaan, omdat niet alle bedevaartgangers zich uitsluitend in het gebed verdiepen, maar ook aan politiek doen, getuige de pelgrims, die te Batavia bij aankomst gefouilleerd en gearresteerd worden. De gevolgen dier heillooze bedevaartochten, de afkeer, welke den Inlander voor den Europeaan, den „ongeloovige” wordt geleerd, en de onmogelijkheid, om altoos de draden te ontwarren, waartang zich de fanatieke geest van het groote en gevaarlijke vereenigingspunt naar onze koloniën voortplant, rechtvaardigen, ja, eischen maatregelen van voorzichtigheid, namelijk: dat de gang naar Mekka minder gemakkelijk worde gemaakt. Schrijver geeft wel is waar toe, dat hoe meer het aantal hadji's toeneemt, zóó minder wordt hun prestige, doch daar staat tegenover, dat de schadelijke invloeden door het overbrengen van Arabische ondeugden en begrippen meer verspreid worden, en deze de orde en de rust in de koloniën verstoren.

Ook over de Chineezers is schr. bijzonder slecht te spreken. „Ergerlijk vooral in onze Oost is tegenwoordig de houding der Chineezers, wier overmoed en verwaandheid de spuigaten uitloopen. Onze vrijzinnige staatkunde schijnt den langstaarten blijkbaar een bewijs van vrees en blijkt tegenover dat volk misplaatst. Reeds in den tijd der Oost-Indische Compagnie was men dikwijls verplicht dat gele element de duimschroeven aan te leggen en verdient het o. i. aanbeveling, om de regimé van den ijzeren maarschalk Daendels andermaal op dat brutaal en arrogant ras toe te passen, opdat het tegenover ons weder aan zijne plaats en zijne houding worde herinnerd.” — De schrijver veroorlooft ons zeker wel de opmerking, dat niet velen met hem deze hoogst ongunstige meening over het Chineesche element in onze Oost zullen deelen.

Als van zelf sprekend wijst de schrijver ook op het gevaar, dat ons uit Japan bedreigt: „De stoutheid en het zelfvertrouwen door de Japanners aan den dag gelegd tijdens den jongsten oorlog, de wijze, waarop zij in korten tijd een leger en vloot weten te scheppen, en hunne voor niets wijkende geestkracht en vaderlandsliefde hebben niet alleen de wereld verbaasd, doch ook de overtuiging verbreid, dat het dappere Japansche volk bestemd is, om in Azië een belangrijke rol te spelen en veroverend op te treden.”

Alles bij elkaar genomen ziet de toestand er volgens den heer Schoemaker allesbehalve rooskleurig uit: niettemin doet hij aan de sombere voorspelling als zoude binnen een kwarteeuw geen Nederlandsche vlag meer wapperen in onzen Indischen Archipel niet mede, mits ons volk door daden toont, dat het prijs stelt op zijn Indische heerschappij en dat gezag met nadruk zal weten te handhaven.

Voor ons volksbestaan, voor ons aanzien en voor onze welvaart is het bezit van Ned.-Indië onmisbaar, zegt schr.; zonder onze kostbare eilanden dalen we af tot den rang der onbeduidendste mogendheid.

Tot onzen spijt verbiedt de ons toegestane plaatsruimte dieper op deze interessante studie van den heer Schoemaker in te gaan; we deden daarom slechts eenige grepen uit den belangwekkenden inhoud.

De Aarde en haar Volken. Aflevering.... (1) 1908.

De heer Joh. F. Snelleman schreef in dit tijdschrift een uitvoerig, door tal van afbeeldingen verduidelijkt artikel: *Merauke, en wat daaraan voorafging*. De schrijver begint met een geschiedkundig overzicht onzer vestiging aan de Zuidkust van Nederlandsch Nieuw-Guinea, noemt de oorzaken op, die het gouvernement noopten aldaar meer handelend op te treden — roofochten der Tugere's op Engelsch grondgebied enz. —, om vervolgens eenigen tijd stil te staan bij de vestigingsplaats Merauke.

In zijne functie van directeur van het Rotterdamsch Museum van Land- en Volkenkunde ontving schrijver tevens een verzameling ethnographica van Merauke en doet aan de hand daarvan dan ook interessante mededeelingen over de inboorlingen dier plaats.

Van het uiterlijk voorkomen dier Papoea's ver-

nemen wij o. a. het volgende. De ragebol van de Papoea's der noordkust is echt, maar het lang afhangende haar der mannen en vrouwen van Merauke is onecht. Afgesneden menschenharen, van allerlei herkomst, ook van afgeslagen koppen, worden met plantenvezels gedraaid tot een koordje, en deze koordjes aan bosjes hoofdhaar vastgebonden; men hecht aan deze en andere versiering van het haar veel waarde. Een sieraad uitsluitend voor mannen is een breede kuif van steile kasuarisvederen, die voor het voorhoofd vastgemaakt wordt. Neus-, oor-, arm- en halsversieringen komen bij beide geslachten voor; verder dragen de mannen op de borst een bundel gedroogde varkenstaartjes, of wel een trosje ledige krabben-scharen, die onder het loopen tegen elkander rinkelen. Als we nu nog den buikband vermelden is daarmede in hoofdzaak het costume der Papoea's medegedeeld.

We bevelen ten zeerste de kennismaking met het opstel van den heer Snelleman aan.

*) Hoewel op het ex. dat wij in handen kregen, het nummer der Aflevering niet werd ingevuld, is vermoedelijk dit belangrijk opstel van den heer Snelleman van zeer recenten datum.

Weekblad voor Indië, jaarg. 1907-08. No. 41.

De aflevering wordt geopend met een artikel van den redacteur, den heer M. van Geuns, getiteld: *De sibraderen-proeven in het Westgat van Soerabaja* met foto's en een schetskaartje.

De groote vaartuigen, die uit zee het Westgat van Soerabaja willen binnenvallen, — aldus schrijft ongeveer de heer Van Geuns — hebben rekening te houden met een bank, die aan alle schepen met meer dan 6.4 meter diepgang, een onverbiddelijk half boeroept. Vandaar dat de reuzenstoomers ver van de rede van Soerabaja moeten blijven — het Oostgat is wat dieper (7.3 meter), doch niet diep genoeg. — Zoolang in dezen toestand geen verandering komt, kan Soerabaja geen wereldhaven worden.

Verwijdering van de versperrende bank is dus een dringende eisch. Maar hoe?

Tal van deskundigen hebben zich met deze kwestie het hoofd gebroken; tal van adviezen zijn uitgebracht, waarbij ten slotte dat van den hoofdinspecteur van zeevaart, ridder Van der Does de Bye, gevolgd is geworden: in het midden van 1907 zijn de proefnemingen met de zogenaamde sibraderen aangevangen; en naar beweerd wordt zijn de totnuoe verkregen resultaten niet ongunstig. Op de bijgevoegde afbeeldingen ziet men duidelijk de werking van zoo'n sibrad. aan een stoomboot bevestigd.

De heer Van Geuns hoopt, dat de autoriteiten spoedig het stilzwijgen omtrent de resultaten dier proefnemingen zullen verbreken en dat binnen niet te langen tijd, hetzij in een ambtelijk verslag, hetzij in een tijdschrift- of dagblad-artikel de nieuwsgierigheid van velen zal worden bevredigd.

Gabriël (die in stijl een merkwaardige overeenkomst vertoont met den heer S. Kalfi — merken wij terloops op —) geeft het vervolg van zijn artikel: *Van 't oude Soerabaja*; thans geeft hij eene beschrijving van de toenmalige vestingwerken.

Het Nederlandsch-Indisch Onderwijzersgenootschap wordt besproken door een „Genootschapslid”; deze toont met dit lichaam hoogelijk ingenomen te zijn. Het vereenigen zit de onderwijzers in 't bloed, zegt hij. Reeds omstreeks 1850 werd getracht een algemeene onderwijzersvereniging te stichten, een poging, die na een paar jaar op niets uitliep. Ook in 1866 is het nogmaals, zonder succes beproefd, plaatselijke vereenigingen waren daarentegen wel verzeen, o. a. te Batavia, Semarang en Soerabaja. Eerst in 1894 gelukte de zaak; het thans bestaande genootschap werd opgericht met 194 leden. Sedert steeg het ledental voortdurend en is nu de 700 genaderd, met 13 afdelingen. Vervolgens doet „Genootschapslid” eenige mededeelingen omtrent de werking van het Genootschap, dat jaarlijks omstreeks Kerstmis zijn jaarvergadering houdt en waarvoor een steeds stijgende belangstelling ontstaat, enz.

Van de overige artikelen van dit nummer vermelden wij nog: *Naar de Nederlandsche eilanden in de Chineesche zee*, door G. W. J. Nederveen Pieterse met illustraties van den schrijver; en een over *Een Javaansche lilliputter*, met foto, Dipo Negoro genoemd, waarschijnlijk de kleinste — goed geproportioneerde — mensch van 8 à 10 jaar ter wereld.

Het Nederlandsche Zeewezen

dat sedert het zijn Indischen medewerker door den dood verloor, van weinig beduidenis was voor Indische lezers, bevat thans in het nummer van 1 Maart weder eens een aardige geschreven bijdrage over onze Oost, n.l. *Met Hr. Ms. Hertog Hendrik naar Celebes en de Molukken*, door C. F. K. met verschillende kiekjes. Een daarvan geeft de begraafplaats van Dipo Negoro in een der kampings van Makassar te zien, den in ballingschap gestorven bekenden opstandeling Dipo Negoro, die

5 jaar lang zich staande hield — 1825 tot 1830 — na zijn gevangenneming met zijn familieleden naar hier verbannen werd, en in 1855 overleed. Omringd door een wit steenen muurtje langs een der zijwegen, valt de begraafplaats niet op. Op de afbeelding zijn de beide groote witgekalkte gedenk-teekenen die van Dipo Negoro en zijne vrouw; de overige graven zijn van bloedverwanten. Buiten op het muurtje hangt een met glas bedekt bordje met de woorden: Pasarejan Soewargi. — S. P. J. K. M. — Soelthan Abdul Hamid Dipo Negoro. — Wat fat Pada 1855."

Berichten uit Ned. Oost-Indië van den Sint-Claverbond. 1908. No. 1.

Wij vestigen gaarne de aandacht op een o. i. hoogst belangrijk artikel in dit nummer der „Berichten“, getiteld: *De vestiging der katholieke missie in Ned. Oost-Indië en de merkwaardigste episode uit hare geschiedenis, bij gelegenheid van het eerste eeuwfeest* (4 April 1808—4 April 1908), herdacht door pastoor Arn. Kortenhorst.

Met zijne „merkwaardigste periode“ bedoelt de schrijver de verwickelingen met de Indische regeering onder het kortstondige bestuur van den eersten Apostolisch Vicaris, Mgr. Jacobus Grooff — hetgeen in 1845 tot diens verbanning uit Indië leidde — en welke door hem uitvoerig wordt be-
ven.

Pastoor Kortenhorst leverde een kostelijke histo-
rische bijdrage tot de kennis van het werk der Roomsche-Katholieke missie in Indië, welke voor de beoefenaars der geschiedenis van Indië in het algemeen, o. i. bepaald in een leemte voorziet.

Wat de ondervolgende tijdschriften betreft vol-
staan we met het afschrijven van den belangrijkste inhoud, vooral in verband met de beschikbare plaatsruimte voor dit overzicht.

De Indische Mercur. 3 Maart 1908.

De Gouvernements-Kina-Onderneming op Java, Verslag over 1906, vervolg, door v. G. — Factoren waarvan de qualiteit der thee afhankelijk is, door H. H. Mann. — Bericht omtrent de Gouvernements-Kina-onderneming over het 4e kwart. 1907. — Soekaboemische Landbouw vereen. (Voordracht van den heer Van Gogh over de voorwaarden der levering van Assam-theezaad). — Accijns op petroleum, benzine, gazoline en andere aardolie-distillaten. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. Financiële Berichten en Verslagen. — Nieuwe maatschappijen. — Personalia (inhoudend een aan de Javabode ontleend zeer waardeerd schrijven over den kortlings afgetreden resident W. Mesman) Enz. Enz.

Teysmannia. 1908. Afl. I.

De wespenfamilie der Dryinidae, door Dr. J. C. Koningsberger. — Een merkwaardige klapper, met platen, door J. J. Smith. — Verslag van den botanist aan de afdeeling koffie over 1906, door Dr. P. J. S. Cramer. — Bolgewassen, door H. J. Wigman. — Boekbespreking. — De fruithandel en de middelen van verkeer. — Aetherische oliën, III, door Dr. A. W. K. de Jong. — Proeven met tweede gewassen te Buitenzorg. Proef met batatenvariëteiten, door J. E. van der Stok, met plaat. — Een en ander naar aanleiding der variëteitenproef met bataten, door L. G. Berger.

Ons Volksbestaan. Januari 1908.

Indië als litterair wingewest, door Dr. F. P. H. Prick van Wely. (Op dit artikel komen we de volgende week terug.) — Van de vreemde talen verdient in ons Insulinde het Engelsch beslist de voorkeur, door O. P. Hondius (ontleend aan de Soerab. Courant). — Indo-Nederlanders naar Holland, door Dr. A. A. Fokker (ontleend aan het Weekblad v. Indië).

* * *

Ten slotte: Van de hand van Dr. I. Groneman te Jogjakarta verschenen wederom twee archaeologische werken, namelijk.

Boeddhistische tempel- en klooster-bouwwallen in de Parambanan-vlakte. Tweede bijgewerkte uitgaaf van Hindoe bouwwallen in de Parambanan-vlakte, Soerabaja, H. van Ingen, 1907; en: **Oudheidkundige aantekeningen, III of Toelichtingen op de bouwwallen in de Praga-vallei en in de Parambanan-vlakte, I.** Semarang, H. A. Benjamins, Dec. 1907.

Boekaankondiging.

Van de Leeszaal, Heulstraat 17, den Haag.

Vervolg opgave der bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn getegd:

- De Javabode t/m 12 Febr. 1908;
- Het Bataviaasch Nieuwsblad idem;
- Het Nieuws van den Dag van Ned.-Indië idem;
- De Sumatra-Post t/m 14 Febr. 1908;
- Het Soerabajaasch Handelsblad t/m 11 Febr. '08;
- De Delicourant t/m 31 Jan. 1908;
- De Ind. Mercur No. 10;
- Het Jaarverslag van het Alg. Syndicaat van Sui-

kerfabrikanten op Java over 1907; Handelingen van het 8e Congres van het Algem. Syndicaat van Suikerfabrikanten op Java; Het Archief voor de Suiker-Industrie, afl. 1 '08; Idem Bijblad, afl. 1 t/m 4 1908; Het Exportblad No. 711; Het Weekblad van Ned. Indië No. 48; Brochures over de fusie der Nederlandsche en Indische Officiërskorpsen; Het Koloniaal Verslag over 1907, Nederlandsch-Indië. Aangelegenheden, behoorende tot den werkring van het Departement van Landbouw; Mijne-
wezen.

Officiële Berichten.

Uit de Javasche Courant van 7 Febr. 1908.

Benoemingen, enz. Civiel Departement.

Verleend: wegens dringende redenen, een jaar verlof naar Europa, aan de hulponderwijzeres, mej. M. P. van de Riviere; wegens langdurigen dienst, aan den ass.-resident à la suite G. F. K. v. Huls van Taxis en aan den secretaris der res. Palembang L. J. Schippers.

Ontslagen: op verzoek, eervol als advocaat en procureur bij het Hooggerechtshof van N.-I., Mr. J. J. de Heer, wordende hij benoemd in die functiën bij den Raad van Just. te Medan; de opzichter der 3e kl. bij de B. O. W., L. A. Voogd, en de gewezen zoutdebitant te Djojogan, Raden Djojowinoto.

Gesteld: ter beschikking van de res. van Kedoe, Raden Mas Sajogo; van de res. van Madioen en Kediri J. Uden Masman; van den res. van Batavia Mas Mohamad Achmad, allen voor werkzaamheden Inlandsch credietwezen.

Benoemd: tot schout te Cheribon Z. J. Leatemia; tot tijdelijk ass.-res. ter beschikking van den res. der Oostkust van Sumatra W. F. J. Vermeulen; tot lid van den gemeenteraad van Bandoeng Mr. F. Sieuwerts en Raden Demang Tisna Koesoema; tot opzichter 1e klas B. O. W., L. F. Hilbrandt; tot opzichter 2e kl., H. G. Dumas, J. J. H. Nagel, G. J. Oudraad, Ch. J. van Goch, E. L. Keijzer, J. D. van Wijk, A. G. Krul, L. B. F. de Leau en K. L. Horst; tot lid van den priesterraad te Keboemen, Mas Hadji Moekmin Koesen.

Ontslagen: op verzoek eervol, de kapitein der Chineezen te Menado, Lie Tjeng Lok.

Verleend: een tweejarig verlof aan den notaris te Tegal R. H. van Olden.

Benoemd: tot zijn tijd, vervanger L. Woesthoff; benoemd tot hulponderwijzeres te Mr. Cornelis mej. W. A. Banlang en L. J. Rambaldo; tot onderwijzer 1e klas, hoofd der school te Kendal, D. H. ten Berge.

Toegelaten: tot uitoefening van de artsenijskunde in N.-I. mej. A. M. Veenbos.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte, een tweejarig verlof naar Europa aan den 2en luit. der Inf. J. C. van Nispen.

Bevorderd: tot luit.-kolonel der Inf., de majoors J. F. M. Dart, P. A. H. Heldens en J. F. Schilham: de twee eerstgenoemden met verlof in Europa

* * *

Uit de Javasche Courant van 11 Febr. 1908.

Benoemingen, enz.

Bij Kon. Besluit van 14 Dec. no. 60, is de heer D. F. W. van Rees, Alg. Secretaris van 't Gouv. van N.-I., met ingang van 10 Februari 1908 benoemd tot Lid van den Raad van N.-I.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst, een jaar verlof naar Europa, aan den civiel gezaghebber der afd. Midden-Celebes J. Th. E. Kiliaan en aan den onderwijzer 2e klas H. G. van der Veen.

Ontslagen: op verzoek eervol, de 1e klerk bij het vendukantoor te Batavia W. G. F. v. d. Broek; de commies der 3e kl. bij den post- en teldienst, W. J. B. Wiersma; de tijd. mantri voor den opiumverkoop te Kalanganjar Mas Tirtowidikdo.

Benoemd: tot leeraar in de aardrijkskunde bij de H. B. S. te Semarang J. H. Junius; tot opzichter 2e kl. bij de expl. Sumatra spoorweg H. Barkey; tot leeraar in de natuurkunde enz. bij de Koningin Wilh. School te Batavia A. H. Sirks.

Gesteld: ter beschikking van den Raad van Justitie te Makassar Mr. F. de Haan.

Tijdelijk gesteld: ter beschikking van den Dir. van Fin., J. W. Roessingh van Iterson en J. F. O. Lange.

Tijdelijk belast: met de waarneming der betrekking van Alg. Secretaris van het Gouv. van N.-I. J. R. van der Houven van Oordt; met de waarneming der betrekking van tijd. opzichter 3e kl. B. O. W., W. G. P. de Scheemaker.

Ontslagen: op verzoek eervol, de wedono van Gondanglegi, Kerto Sastro; de wedono van Troeko, Raden Ngabehi Prodjo Amitjojo; de luitenant der Chineezen te Soekaboemi Lauw Tjeng Kie; de onderwijzer 3e kl. P. Reichholt

Overgeplaatst: van Ternate naar Salatiga de onderwijzer 3e kl. J. van Willigen.

Militair Departement.

Benoemd: tot plaatselijk adjudant te Koetaradja de 1e luit. H. W. J. Bentfort van Valkenburg.

Overgeplaatst: naar Atjeh en Onderh., de majoor J. L. A. de Grave; naar Batavia de 1e luit. C. A. J. de Bruine; naar Tandjong Pinang de 2e luit. J. G. M. Wastenecker; naar Batavia de 1e luits. W. C. Okhuijzen, A. F. Mönnich, P. D. A. Frankamp en H. Lamster; bij het 17e bataljon de kapt. A. J. Pels Rijken; bij het 11e bat. de 1e luit.-adj. J. G. de Greef; bij het 12e bat. de 1e luit.-adj. J. van Holst Pellekaan.

Geplaatst: bij het 9e bat. de 2e luitenant A. H. Clerx; bij het 1e depot-bataljon de 1e luitenant M. T. Velsing.

Overgeplaatst: naar Batavia de 1e luit.-kwartiermeester E. W. Schultz; naar Tjimahi de idem F. E. Kumball en C. W. Pannekoek.

Belangrijke Ordonnantien, enz. Belastingen ter Sum. Westkust.

Laatstgenoemde Javasche Courant bevat de bepalingen der wijze van belastingheffing in het gouv. Sumatra's Westkust, waarmede gepaard is gegaan de intrekking van de gouvernements-koffiecultuur en de opheffing der verplichte levering van door de Inlandsche bevolking geteelde koffie in dat gewest. Idem voor de residentie Tapanoeli.

Voorloopig worden door deze belasting niet getroffen de bewoners der Batoe- en Mentawai-eilanden, zoomede die van het eiland Nias.

Met ingang van 1 April 1908 is de onderafdeeling Tamiang, afd. Langkat, res. Oostkust van Sumatra van dit gewest afgescheiden en als nieuwe onderafd. van de afd. Onderhoorigheden van Atjeh, toegevoegd aan het gouv. Atjeh en Onderhoorigheden.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagierslijst van het stoomschip Prins Frederik Hendrik; gezagvoerder D. Nieman; van Amsterdam naar West-Indië; op 6 Maart 1908.

Mevrouw F. Welle-Weijerman; A. A. Boom; E. A. Gehrenbeck; L. Hamming; Blanco Fombona; S. H. Pos; mevrouw wed. A. Poll; S. A. Heshusius met echtg. en 6 kinderen; 12 matrozen en één infanterist.

Passagierslijst van het stoomschip Prins Willem II; gezagvoerder J. A. Beckering Vinckers; van West-Indië naar Amsterdam.

J. O. Harvey*; P. Kessenis, onderoffic. der infanterie; C. van de Laar, soldaat; C. de Winter, soldaat.

* gemerkt, ontscheept te Havre.

Passagierslijst van het s.s. Koningin Wilhelmina; gezagvoerder J. R. de Brouwers; bestemd te vertrekken van Amsterdam naar Batavia 7 Maart '08.

Te Amsterdam schepen zich in: H. van Witzenburg met echtg. en 2 kinderen; W. C. M. Slabbehoorn; mevrouw H. W. Horsting en kind; N. A. C. Ophoff; mej. B. Kruijt; mej. M. Lindonk; mevrouw A. Brouwers-Hanzon; mej. M. Kroes; H. F. M. van Nes; H. Heichholtz; Ph. Körner; L. J. Draasel; J. L. G. Brunet de Rochebrune met echtg. en 2 kinderen; A. Schwartz; benevens een detachement suppletietroepen.

naar Belawan—Deli: P. C. Solleveld;

te Genua zullen zich inschepen: C. F. W. Gericke; mej. E. Th. F. Hamelynek; D. A. Bloemendaal met echtg. en kind; W. Oostingh; mevr. W. C. Rambaldo; graaf C. van Randwijk; Ch. Beets; J. C. E. van Deventer en echtg.; Zuster H. Balkstra; mej. J. W. M. Karthaus; Mr. R. J. M. Verheijen; A. Landheer en echtg.; S. de Meijer; H. O. de Meijer; R. Kleijn; W. G. Hominge en echtgenoot; H. Götting; F. Hamann; C. Franke; C. C. E. de Man; A. J. Bos en echtg.; mevr. A. T. Hamelynek en kind; J. H. Storm; A. H. J. Agneessens met echtg. en dochter; C. v. d. Worp.

naar Belawan—Deli: J. Tjaarda;

naar Singapore: D. L. Galjaard; J. Duinker.

Passagierslijst van het s.s. Koning Willem III; gezagvoerder V. Stobbe; vertrokken van Batavia 13 Febr. 1908 en aangekomen te Genua 7 Maart.

Te Genua hebben zich ontscheept: Dr. A. J. Olivier; mevrouw wed. G. R. Kuhn—Staal; mej. E. C. Kuipers; J. J. P. Kohl; Baron Mr. B. R. W. A. Sloet van Hagersdorp en echtg.; J. M. van Gogh met echtg. en 2 k.; K. J. Metz; J. C. Wichers met echtg. en k.; W. A. van Dijk en 7 k.; mevrouw E. W. L. Dijkstra—Schröder en k.; mej. R. Schröder; C. Rogge; E. R. Johrling; J. W. v. Wijk.

van Singapore: J. Tourniaire; van Belawan—Deli: K. Kapelle met echtg. enk.; Rene Wert;

van Sabang: D. van Nijmegen Schonegevel; J. C. F. Hooijkaas;

te Amsterdam zullen zich ontschepen: R. van der Meulen; C. H. V. Schuit; benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen; van Singapore: A. H. C. Raadsen.

W. DE WAAL,

's-Gravenhaagsche

Stoom-Tapijtreiniging en
Desinfectie-inrichting. :-:

Opgericht 1886.

Schenkweg 175-177. Tel.No. 140

J. G. LINSCHOTEN,

Aanleg voor

GAS- en WATERLEIDING.

Onderhoud van

GASGLOEILICHT.

Jacob v. d Doesstraat 72.

Perry & Co.

KOFFERS en
TASSCHEN.

Stoom- Wasch & Strijkinrichting

J. C. ROOS & Zn.,

Loosduinscheweg 581.

TELEFOON 2932.

Kaas en Eieren. Natuurboter

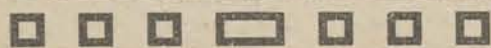
Delftsche Roomboter-Inrichting „de Vereeniging”

DEN HAAG

PRINS HENDRIKSTR. 144 Tel. 2203.

B. J. W. DE GOEY.

Bestellingen worden aan
huis bezorgd.

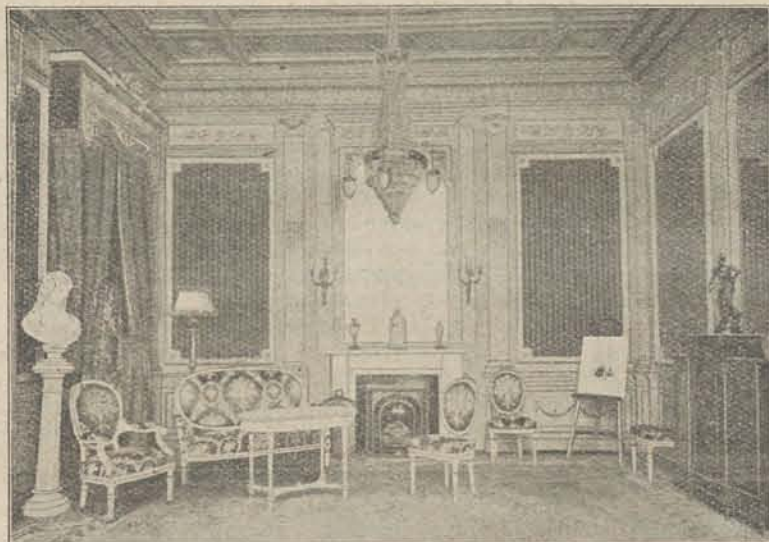
Levensverzek. Mij. Arnhem

Maatsch. Kap. Eén miljoen gulden (volteekend)

sluit levensverzekeringen en lijfrenten op

**bijzonder gunstige verzekeringsvoorwaarden
en tegen lage premiën.**

Bijkantoor te Batavia: KALI BESAR.

Speciaal adres voor Indische families, die voor korten tijd goedkoop wenschen ingericht te zijn.

Complete
Meubilerij
Stoffeerij
Beddenmakerij.

J. JANSEN,

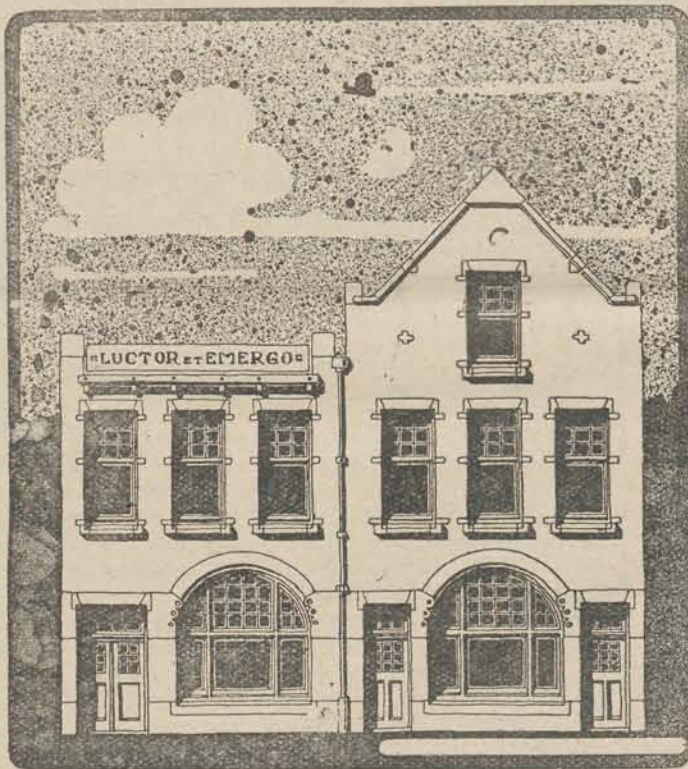
Telefoon 2723,
Kepplerstr. 115-117
bij het Regentessepl.
& DEN HAAG. &

VERHUIZINGEN
onder garantie door
geheel Europa.

Grootste inrich-
ting op Duinoord.
Soliedst adres.

N.V. Electrische Drukkerij

„Luctor et Emergo”

Amalia van Solmsstraat 2=4,

Telefoon. 4424

:-:

Den Haag.

J. S. DIJKHOF

Den Haag -:- Mauritskade
Telef. Interc. 4212.

Koopt en verkoopt Effecten, vro
Geld, verzilvert Coupons, opent
kening-Courant tegen onderpand
casseert Wissels en Kwitantien.

INDISCHE VENDUTI

Malakkastraat 74,

Den Haag.

Is het Soliedste Adres v
hen die KOMEN om zich
installeeren en voor hen
hun Inboedel 't voordeel
van de hand wenschen te do
zonder kosten voor den inz
der.

Bergplaats voor Inboedel

Verhuizingen en

Transport

GEOPEND van 9 tot 5 u

(Zondags gesloten.)

DEN HAAG.

-:- Pension -:-

ZORGVLIET

6Gr. Hertoginnelaan

H. W. G. ROOSEBOOM

Voor 300 gulden 'sjaars te
een fraai gelegen VILLA met mo
TUIN, 8 KAMERS enz., op
minuten afstands en vlak tegen
Zutphen aan den Straatweg
Brummen.

Men is genegen met 1 Jun
1 Juli e.k. de huur, die 1 Mei
een jaar duurt, over te doen
22½ gulden 's maands. Ook kan
inboedel worden overgenomen.

Adres fr. brieven aan de Red
„Koloniaal Weekblad.”

Gevraagd door eene familie, w
begin April e.k. naar Indië gaat

eene BABOE,

vrij van zeeziekte.

Zich in persoon te melden Bor
straat 12a, des morgens vóór 10

Gouden Medaille.

Parijs 190

Internationale Tentoonstelling Hygi

Haargroeimiddelen

merk „CRINOFLOOR”

zijn de middelen waarvan men het
succes kan verwachten. Men vrage
overtuiging daarvan aan, de vele attester
herstelden, welke gaarne op aanvraag fr
thuis worden gezonden. Mondeling of sc
telijk ADVIES KOSTELOOS.

G. ROMEIJN, Haarkundige, Spui 25, Den

Eenig eigenaar.

CONDITIE BILLIJK. - NAMAAK VERBO

Succes bijna altijd zeker.